

בעצתך תנחני

גליון שבועי להתבוננות בפרשת השבוע ובעבודת ה'

גליון 61

פרשת בהר

אטמוספירה רוחנית

בשבוע שעבר פרסמתי בבמה זו מאמר שעסק בדרך לימוד הגמרא, כיצד יש לקרוא אותה נכון ומה הגישה שצריכה להיות אליה. בשולי המאמר כתבתי שאפשר להשיג אצלי חוברת העוסקת בהרחבה בעניינים אלה.

התוצאה היתה – הצפה. זו המילה. התברר שגם בעיצומם של אירועים ביטחוניים קשים, השם ירחם, ולהבדיל – בעיצומה של טלטלה פוליטית משמעותית, ובשעה שכל המחירים עולים, ואלף ואחת בעיות מטרידות את העם היושב בציון – עדיין הנושא המרכזי הוא איך ללמוד תורה. מי כעמך ישראל!

ובכן, למעשה לא שלחתי את החוברת המדוברת, כי מאז שכתבתי אותה לפני כשנתיים, ועד עתה – התחדשו תוספות רבות והגדרות חדשות. לכן בלי נדר אכתוב בגוף העלונים, בשבועות הקרובים, את התבוננות היסודיות, במדור נפרד שייקרא "לדבר עם הגמרא", בעמוד השני של העלון.

מעומק הלב: "באין מליץ יושר מול מגיד פשע, תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט", וברקע נשמעות התייפחויות.

הניגוד המזעזע הזה היה מטלטל. קיבלתי תחושה שאפשר לחיות באותה קרקע, על אותה אדמה, אפילו לשהות בין אותם קירות – אבל לחיות בשני עולמות שונים לחלוטין. בשתי אטמוספירות מנותקות לגמרי זו מזו.

וכאן האירה בי הבנה חדשה:

בעצם ההבדל בין צדיק לרשע הוא לא כמה עבירות וכמה מצוות הם עושים. מספר המצוות והעבירות זו כבר התוצאה. שורש ההבדל הוא – היכן אתה ממוקם, מהי האטמוספירה שבה אתה מנהל את חיך.

האם באטמוספירה שלך יש מקום נכבד לקב"ה, לשכר ועונש, לחיי נצח, לביקוש הבנה וידיעה בתורת ה', לחשיבות קיום ההלכה, לעולמות רוחניים – או שהנושא שם הוא כסף, תאוות, הצלחה בחיי עולם הזה.

הצדיק חי באטמוספירה גבוהה, בעולם אחר. עולם שבו יש נוכחות מוחשית לקב"ה. והפחות צדיק – חי בעולם הזה, עולם נמוך, ארצי, שבו נזכרים בקב"ה רק מדי פעם.

למעשה הדברים מפורשים בסעיף הראשון ברמ"א, או"ח א סעיף א. סעיף שאנחנו מכירים בעל פה, אבל עתה הוא יקבל משמעות חדשה:

"שויתי ה' לנגדי תמיד, הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך".

הכלל הגדול של הצדיקים הוא – חיים באטמוספירה שבה יש לקב"ה נוכחות מלאה.

זה ביאור ההוא אמינא של העבד הנמכר לגוי לעבוד עבודה זרה: אם הוא חי אצל גוי – הוא נמצא באטמוספירה נמוכה, ועליו להילחם כל יום מחדש על מקומו הרוחני.

בסוף הפרשה, אחרי כל הדינים העוסקים ביהודי שמכר את עצמו לעבד לגוי, התורה מוסיפה שני פסוקים שנראים חסרי קשר: "לא תעשו לכם אלילים ופסל ומסכה לא תקימו לכם, ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות אליה, אני ה' אלוקיכם. את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה'" (פרק כו, א-ב).

מה ההקשר לפרשתנו? רש"י מפרש, בשם חז"ל: "כנגד זה הנמכר לגוי, שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד עבודה זרה אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכך נאמרו מקראות הללו".

לא מובן. אדם מוכר את עצמו בלית ברירה, בגלל מצב כלכלי קשה. איזו הוה אמינא יש לו ללמוד ממעשי אדונו הגוי?

את התשובה לכך קיבלתי השבוע.

נסעתי ברכבת בכדי להגיע לישוב מרוחק. הנסיעה היתה ארוכה, וישבו איתי בקרון אנשים חילוניים בדרך למחוז חפצם. הייתי עסוק בהכנת שיעור, וסביבי רחשו פטפוטים, שכמובן הקשו על הריכוז. מה עושים?

החלטתי להכניס לאוזני אוזניות ולהפעיל את המחשב על איזה שיעור או כל דבר אחר, שיעשה רעש מחד גיסא ולא יקח ממני את הריכוז מאידך גיסא. כך לא אשמע את הפטפטת שמסביב. הכנסתי את האוזניות למחשב ולאזניים והתחלתי לפשפש בקרבי המחשב, למצוא היכן יש בו משהו להשמעה, שמצד אחד ישתיק את הרחש בחש שמסביב, ומצד שני לא יקח את הריכוז.

מצאתי כמה קבצים של הקלטות חזרת הש"ץ של מוסף של ר"ה. מתוך מחשבה שהמנגינות מוכרות והתוכן מוכר, הפעלתי את הקובץ, בתקווה שאוכל להמשיך להכין את השיעור.

לחצתי על הכפתור, ובבת אחת הרגשתי כאילו הועפתי על טיל.

מסביבי יושבים אנשים חילוניים עסוקים בהבלים וחטאים, רח"ל, ובאוזני אני פתאום שומע קול מלא רגש, מתחנן

לדבר עם הגמרא

אנשים חוזרים לשטח לא להם ומשחיתים; אדם משאיר אש במקום ציבורי והיא מתפשטת ומזיקה; ועוד. המשנה מסווגת את הנזקים לסוגים נפרדים, ומודיעה לנו שכל הנזקים מתחלקים תחת ארבעה "אבות". הביטוי "אבות" בהקשר הזה מוכר לנו משפת היום יום – "אב טיפוס".

בגישה כזאת פתאום שמענו משפט הגיוני, ולא רק משפט הגיוני אלא משפט שפותח לנו צוהר לעולם חדש, לקו חשיבה מעניין. לא מתחילים את בבא קמא עם דיני נזיקין, אלא קודם כל מסווגים את הנזיקין לפרשיות שונות.

באופן טבעי עכשיו מתעורר לנו ענין: מה הם ארבעה הסוגים של הנזקים? ולמה אין עוד סוגים? ומי המציא את הסוגים האלה? ומה, באמת אתה בא להגיד לי שכל סוגי הנזקים נכנסים תחת הכותרות האלה? רגע, אני לא מאמין, אני אנסה לבדוק בעצמי!

הרעיון הוא פשוט:

לפי הגישה המקובלת – נותנים לגמרא להוביל. היא מדברת עם עצמה, **ואנחנו בקושי אורחים**. היא מחליטה על מה לדבר, היא מעלה מושגים שאנחנו לא מכירים ("אבות נזיקין" – מה זה?) היא עוסקת בהן בצורה יסודית וארוכה ("תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן" – במשך שני דפים ארוכים), ואנחנו צופים מהצד וצריכים להסכים להכל.

לפי הגישה המוצעת – אנחנו "חברותא" של הגמרא, חברותא פעיל. חברותא לא שותק כשהחברותא שלו מתחיל לדבר על גישה מסוימת שלו לנושא. הוא מנסה להבין אותו – אם באמת הוא חברותא מוצלח.

אנחנו כחברותא של הגמרא מנסים להבין מה היא **רצתה לומר**, לא רק מה היא **אמרה**. מה המסר שלה עבורנו בתחילת סדר א'. אנחנו מעבירים את המסר מהמילים שלה למערכת הקליטה שלנו.

ואז פתאום עולות שאלות, והעסק נהיה חי ומעניין, והשאלה אם תולדותיהן כיוצא בהן או לא היא שאלה מסקרנת.

כמובן זו רק דוגמה.

ניתן לעשות זאת בכל גמרא שהיא, החל מ"האיש מקדש" עד "כירה שהסיקה בקש ובגבבא!"

נסו והיווכחו!

עדיין אינך מנוי?

מעוניין לקבל את המאמר כל שבוע?

שלח מייל לכתובת: b0548407520@gmail.com

רוצה לשתף אחרים בתועלת שקיבלת?

העבר להם את המאמר, וזכות הרבים תהיה תלויה בך!

בשבוע שעבר נתנו את הכותרת "לדבר עם הגמרא". עם הגמרא צריך לדבר כמו שמדברים עם חבר. בתהליך של שיחה עם חבר ישנם שני חלקים – דיבור של מה שיש לי לומר, ושמיעה של מה שיש לו לומר.

"לשמוע" אין פירושו לשתוק

בנימוס עד שהוא מסיים ואז לומר את דעתי. שמיעה אמיתית פירושה – הקשבה, האזנה. ניסיון להבין מה עובר לו בראש כשהוא אומר את המילים שהוא בוחר לומר.

המילים שלנו הן כלי ביטוי למחשבותינו. אין ערך במילים לכשעצמן, המילים הן בסך הכל כלי, כלי פלאי, להביע מחשבות שרצות בראש. כל מילה שאנחנו מוציאים מהפה היא כלי שמכיל מחשבות ורעיונות. כל מילה שאנחנו שומעים מהזולת, היא חרך הצצה לראשו ולליבו.

הרבה אנשים משוחחים בלי לשים לב לכך, שכל משפט שחברך משמיע, בעצם בא להביע מסר שעובר לו בראש. הם שומעים זה את זה ברמה הטכנית, כלומר: המילים שהוצאת מהפה נכנסו לי לאזניים, ואני אפילו יכול לחזור על המשפט שאמרת. אבל שם זה נגמר.

כל עוד לא הבנת מה עובר לו בראש – בעצם לא שמעת אותו. אם אתה עונה לו בלי לחשוב, ובלי להבין מה עומד מאחורי המילים שלו – אתה מדבר בעצם עם עצמך. זו חוויה מאוד נחמדה לדבר עם עצמך, אבל זו לא שיחה.

מבואר במשנה באבות פ"ו שתורה נקנית ב"שמיעת האוזן". שמיעת האוזן פירושה – קבלה, הבנה. לקלוט מה רוצים להגיד לך, לא רק לשמוע וללכת הלאה.

כשאנחנו יושבים מול גמרא אנחנו אמורים לשמוע אותה, להבין מה כביכול "עבר לה בראש" כשהיא אמרה את המשפט הזה, מה היא באה להביע. לא רק **מה כתוב כאן**, אלא **מה עומד מאחורי מה שכתוב כאן**.

דוגמה מעשית:

כולנו מכירים את שלשת המילים "ארבעה אבות נזיקין". ככה מתחילים את בבא קמא. בדרך כלל מסתפקים בשמיעת המשפט הזה ברמה הטכנית: "יש ארבע אבות נזיקין". אוקיי, שמעתי והבנתי, כי אני יודע עברית. אבל לא הבנתי מה אתה בעצם רוצה להגיד במשפט הזה. קוראים את זה וממשיכים הלאה, ומגיעים לגמרא, ואז מתחיל דיון ארוך אם תולדותיהם של האבות הללו כיוצא בהן או לא. הדיון הזה לא תופס את הראש כי כל הבסיס שלו לא מובן.

הבה נשנה את הגישה.

עומד מולנו תנא, ומיד כשאנחנו נכנסים בשערי בבא קמא הוא מודיע לנו: "ארבעה אבות נזיקין". מה הוא רוצה לומר? מה כביכול "עבר לו בראש" כשהוא אמר לנו מה שאמר? ננסה לחשוב.

"ארבעה אבות נזיקין" – מה הכוונה? הכוונה שיש "אב" לנזיקין. יש הרבה אופנים של נזקים שמתרחשים בעולם: אנשים דורכים זה על זה ומזיקים לזולתם; בעלי חיים של